

اوج طرز سیاست

- ۱ «اوج طرز سیاست» - آق چوره اوغلی یوسف («وقت» مخبری)
- ۲ «جوابز» - علی کمال («اقدام» سر محرر سابق)
- ۳ «بر مکتوب» - احمد فرید (کوتاهیه مبعوثی)

بو اوج مقاله، مصدره منتشر «ترك» غزته سنك ۲۴-۳۴ نومرولی.
نسخه لرینه درج ایدلدکن صو کره، مصدره رساله شکنده جمع
اولونمشدی. رساله نك نسخه لری قالماتله تکرار طبع اولوندی.

استانبول
مطبعة «قدر»
۱۳۲۷

اوج طرز سیاست

ممالک عثمانیه، غریبند استفاضه ایله اکتساب قوت و ترقی
ارزولری اویانه‌لی . بللی باشلی اوج مسلك سیاسی تصور
و تعقیب (Ebaucher) ایدیلدی صانیورم : برنجیسی حکومت
عثمانیه تابع ملل مختلفه بی تمثیل و توحید ایله بر ملت عثمانیه
وجوده کتیرمک ؛ ایکنجیسی حق خلافتک دولت عثمانیه
حکمدارنده اوله سندن استفاده ایدرک ، بونوره اسلاملی
حکومت مذکوره اداره سوره سیاست برلشیرمک (فرنیکلرک
(Panislamisme) دیدیکلری) ؛ اوچنجیسی عرق اوزرینه
مستند بر تورک ملیت سیاسی تشکیل ایتمک .
بو مسالکلردن ایکی اولکیسینک بر زمانلر دولت عثمانیه
سیاست عمومیه سنه تأثیر مهمی اولدی ؛ صوکره کی ایسه انحق
بعض محررلرک یازیلرنده کور بلدی .

— ۱ —

ملت عثمانیه وجوده کتیرمک ارزوسی پک عالی بر غایه
خیالییه ، پک یوکسک بر امید طوغری تعالی ایتموردی . مقصد
اصلی عثمانلی مملکتکده کی مسلم و غیر مسلم اهالییه عین حقوق

ووظائف سیاسیه بخش و تحمیل اینک، بویله جه ارالرنده مساوات کامله حصوله کتیرمک، افکار و ادیانجه سربستیء تام و یرمک، اشبو مساوات و سربستیدن استفاده ایدهرک، مذکور اهالی بی ارالرنده کی دین و نسب اختلافاتنه رنمآ یکدیگرینه مزج و تمثیل ایله آمریکا حکومت متحده سنده کی آمریقان ملتی کبی وطن مشترکله برلشمش بر ملیت جدیده، عثمانی ملتی میدانه چیقارمق و بوتون بو مشکل عملیاتک نتیجه سی اوله رقدده، دولت «علیه عثمانیه» بی شکل ظاهریء اصلیه سیله یعنی اسکی حدود لریله محافظه ایلمکدی. اکثریتی اسلام و بر قسم مهمی تورک اولان بر دولتک بقا و تزايد قوتنده، بالجمله مسلمانلر و تورکلر ایچون فائده اولقله برابر، بو مسلک سیاسی اونلره طوضریدن دوضری به تعلق ایتمیوردی؛ بو جهته حدود عثمانیه خارجنده کی مسلمانلر و تورکلر بونکله او قدر مشغول اولان مازلردی، مسئله بر مسئلهء محلیه و داخلیه ایدی.

ملت عثمانیه احدائی سیاستی، جدی اوله رقد، محمود ثانی زماننده طوغدی [۱] بو پادشاهک: «بن نتیجه مده کی ادیان فرقتی، انجق جامع، حاورا و کلیسارینه کیردکلری زمان کورمک ایسترم ...» دیدیکی مشهوردر. اون طقوزنجی عصر میلادی ابتدا و وسطارنده بوسیاستک ممالک عثمانیه ده اعتبار قزانماسی،

[۱] سلیم اوله قدر بو مسلکک بعض عثمانی پادشاهلری طرفندن بر طرز طبیعیه تعقیب اولندیفی ادعا ایدیله بیلیرسه ده، بو تعقیب اروپا تقلیدیله اولوب، بلکه وسط ایجابندن و اسلامک هنوز ایجه کوکله مامش اولسندن نشأت ایلمکده ایدی؛ بناء علیه بمشردن خارجدره

قابل تطبیق ظن اولمانسی طبیعی ایدی : او زمانلر اوروپاده ملیت افکاری فرانسه اختلال کبیریه ، نسی و عرق اولمقدن زیاده ، طلب وجدانی به مستند فرانسز قاعده سنی اساس ملیت قبول ایدیوردی. سلطان محمود و معقبیری، ایجه تفهم ایده مدکاری بو قاعده به اغتراراً ، عرق و دینی مختلف تبعه دولتی سربستی و مساوات ایله ، امنیت و محادنت متقابلله ایله مزج و ترکیب ایدوب بر ملت واحده حالته صوقه نك امکانه ایثانیورلردی . اوروپاده ملیتله تشکلی تاریخنده کوریلن بعض مثاللرده اعتماد- لرنی آرتیردی . فی الحقیقه فرانسز ملیتی جرمن ، سالت ، لاتین ، غرق و دها بعض نسللرک برلشمه سندن حصوله کله مشمیدی؟ آلمان ملیتنده بر چوق اسلاو عنصری یوتولما- مشمیدر؟ اسویچره اختلاف عرق و دینه رغماً بر ملت دکلیدر؟... مشار الیهامک بو اثنالرده بر وحدت سیاسییه وجوده کتیرمه به چالیشان آلمان و ایثالیانلرک حرکاتی ده یا کلاش بر نظره مسالک لری نك طوغریلغنی اثباته خادم وقایعدن عد ایتمش اولمه لری دخی ، غیر محتمل دکلدر .

ملت عثمانیه فیکری الکزیاذه علی و قواد باشلار زماننده مرعی ایدی. فرانسز قاعده سنك، آرای امت (plébiscite) ایله ملتلر تشکیل ایتمه نك رسولی اوچنچی ناپولئون ، بوغر بلیشمش باشلاره قوت الظهر اولیوردی ، سلطان عبدالعزیز دورنده کی فرانسزکاری اصلاحات و بو اصلاحات تمثالی اولان مکتب سلطانی ، هپ بو سیستمک « آلامود » اولدینی زمانلر ثمراتیدر .

وقتاً که ملیت قاعده‌سی ، آلمانر طرفندن حقایق وقایعه
دها قریب بر صورتده ، ملیت‌لرک اساسی عرق اولق اوزره ،
تفسیر اولندی و بو تفسیرک غلبه‌سی دیمک اولاً ۷۰-۷۱ سفریله
ناپولیون وفرانسه ایمپراطورلنی تکرلندی ، ایشته او زماندن
اعتباراً « ملت عثمانیه » مسلک سیاسی ، یکانه قوی متکاسنی
ضایع ایتمش اولدی .

واقعا مدحت پاشا ، اسملری یوقاریده کچن ایچی مشهور
وزیرک ، بردرجهیه قدر ، معقبی ایدیس - دده . مدحتک سیاسی
پروغرامی اونلرککنه نسبتله دها قاریشیق وپک سرریع الزوال
اولدیغندن و اثرمدحتی تعقیب دعوا ایدن شمديکی کنج عثمانیلرک
پروغراملری ایسه خیلی مههم بولندیغندن ، عثمانلی ملتی تشکیلی
خیالنگ فرانسه ایمپراطورلغیله برابر و اونک کبی تکرار دیرلمک
اوزره ، اولدیکنه حکم اولنسه ، خطا ایدلمهش اولورظننده میم .

ملیت عثمانیه سیاستنگ عدم موفقیتی اوزرینه اهمیت
بوتیقیمی میدان آلدی [۱] اوروبالیرک پان اسلامیزم دینکاری
بوفکر صوگ زمانلرده کنج عثمانیلقدن ، یعنی عثمانلی ملتی تشکیلی
سیاستنه قسماً اشتراک ایدن فرقه‌دن طوغدی . اوللری اک زیاده
« وطن » و « عثمانلیق » - یعنی وطنده مسکون بالجله خلقدن

[۱] بو سیاست برقاچ عصر اولده عثمانلی حکومتی طرفندن تعقیب
اولنمشدی . بیلدیریم بایزید فاتح محمد و صوقولی محمد بوفکره خدمت
ایتشلردر . سلیم اولک ایسه همان هر حرکتنده توحید عالم اسلامیت
آرزوسی ظاهردر . لکن اوزمانلر بومقاله‌نگ زمینندن خارجدر .

مرکب بر عثمانلیلق — ندرلیله ایشه باشلایان کنیج عثمانلی شعرا و سیاسیونندن برچوونک نطقه توفقلری « اسلامیت » اولدی . اورویا ایچنده بولنق ، افکار غربیه بی یقیندن کورمک اونلرک بو تناسخنه الك قوی سبیلر ایدی . موسی الهم شرقده بولندقلری زمان ، باشلری اون سکیزنجی عصر فلسفه سیاسیة واجتماعیه سیله پک چوق طولدر مشلر — ایچلرندن بریسی (روسسو) مترجمی ایدی — و فقط انساب وادیانک درجه اهمیتتی تماماً ادارک ایلله . مه مشلر و باخصوص یکی بر ملیت تشکیلی ایچون زمانک پک کجکدیکنی ، دولت عثمانیه زیر حاکمیتده بولنان عناصر مختلفه نك منفعتلری دکسه بیله ، آرزولری بویله بر اتحاد و امتزاجده اولمادیغنی و بناء علیه فرانسز قاعده ملیه سنک شرقده تطبیقی امکانسزلغنی ، تماماً آکلایاماشلردی . دیار اجنبیه ده ایکن ، اکثریسی مملکتلرینی اوزاقدن ده قورایشلی بر نظرله کورمکه ، دین و عرقک شرق ایچون کیتدکجه متراید اهمیت سیاسیة سنی و بو جهتله ملت عثمانیه احداثی آرزوسنک بیهوده لکنی آ کلامه یه موفق اولدیلر .

آرتق وار قوتی بازویه و یروب اسلام عناصرینی — اولاً ممالک عثمانیه ده کیلری ، صو کرا بوتون کره أرضده کیلری — اختلاف انسابه باقیه رق دینده کی اشتراکدن استفاده ایلله تماماً برلشدیرمه یه ، هر مسلمک الک کیرچوک یا شنده از برلدیکی « دین و ملت بردر . » قاعده سنه اقتفاء بوتون مسلمانلری صوک زمانک ملت کله سنه ویردیکی معنا ایلله بر ملت راصره حالنه قویمه یه چالیشمق لزومنه قانع اولدیلر . بو بر جهتدن ممالک عثمانیه

ساکناتی آراسنده تحلیل و تفرقی دعوت ایده جگدی، مسلم تبعه عثمانیه ایله غیر مسلملر آرتق آیریله جقدی. لکن دیکر جهتدن بیوک برامزاج و اتحاد سبب اوله جقدی: بوتون مسلمانلر برله-جگدی. بو مسلك، مسلك سابقه نظراً دهاواسع، یکی بر تعبیر ایله عالمشومول (Mondiale) ایدی؛ ابتداء صرف نظری اولوب یالکیز مطبوعات صحیفه لرنده کورلمکده اولان بوفکر، کیت کیده تطبیق اولمقده ایستئلی: عبدالعزیزک صوک دور لرنده (یانه اسلامیزم) سوزی مکالمات دیپلوماتیکه ده ایشیدیلر اولدی؛ بعض آسیا حکمداران اسلامیه سیله مناسبت استحصالنه اوغراشیلدی؛ مدحت پاشانک سقوطندن یعنی ملت عثمانیه احدائی فکرینک حکومتیجه بوسبوتون ترک اولماسندن صوکره سلطان عبدحمید ثانی ده بوسیاستی تطبیقه چالیشدی. بو پادشاه کنج عثمانیلرک بی آمان خلافگیری اولمقله برابر بر درجه یه قدر اونلرک شاگرد سیاستدر: مساوات حقوق و سربستی، تام تأمین اولنسه بیله غیر مسلم تبعه نک عثمانلی هیأت سیاسیه سنده بولمیه جقلرینی تفهم ایتدکن صوکره، کنج عثمانیلر تبعه مذکوریه و اونلرک حامیسی اولان خریستان اوروپایه اظهار عداوته باشلامشردی. پادشاهک سیاست حاضره سی، [۱] شو تحولدن صوکره کی کنج عثمانلی افکار یله پک بیوک بر مشابعت کوستیر . . .

حکمدار حاضر، سلطان، پادشاه، القابی رینه خلیفه صفت دینیه سنی اقامه یه چالیشدی؛ سیاست عمومیه سنده دین،

[۱] مقاله نک بدی سنه اول یازیلدیغی اونودولماسین . . .

دین اسلام مهم بر موقع طوتدی. مکاتب نظامیه نك تدریساتنده مواد دینه یه مخصوص زمان آرتدیردی. تدریساتك اساسی دینیشدیرمك ایسته ندی. متدینك، متقیلك - ولو ظاهری وریاكانه اولسون - توجه خلافتیناهی بی جلیبه الك قوی وسیله لر حاله کچدی؛ بیلدیز سرای هایونی، خواجه لر، امام لر، سید لر، شیخ لر، شریف لر ایله طولدی. بعض ملکی مأموریتلره صاریقیلر تعیین ایدیلر اولدی. دینده صلابت، بلدکده مقام خلافتنه - مقام خلافتدن زیاده او مقامك الیوم جالی بولنان ذاته - شدت مربوطیت و عبودیت، غیر مسلم اقوامه قارشى نفرت، تلقین ایتمك اوزره خلق آره سنه و اعظمر کوندردی. هر طرفده تکبیلر، زاویه لر، جامعلر بنا و تعمیرینه چالیشدی. حاجیسار اهمیت قزاندى. موسم حجه دارالخلافتنه اوغرایان حجاج، امام المسلمینك انواع الطاف و عنایاتنه مظهر ایدیلررك، كرك کندیلرینك و کرکسه مملکتلرنده کی دیگر مسلمانلرك مقام خلافتنه جلب و ربط قلوبلرینه چالیشدی. یقین رمانلرده، مسلمان اهلیمسی کثرتلی اولان آفریقا ایچلرینه و چین دیارینه ایلجیلر کوندریلدی. بو سیاستك الك صاعلام واسیله اجراسی اولق اوزرده حمیده حجاز دمیر بولنك انشاسنه باشلاندى.

لکن اشبو مسلك سیاسی ایله دولت عثمانیه، تنظیمات دورنده ترك ایتمك ایستدیکی دولت دینه (Etat théocratique) شكلی تکرار آلیوردی: آرتق سربستی بی، سربستی و جدان و افکارى، سربستی سیاسی بی؛ کذا مساواتی، مساوات

اديان و عرقى ، مساوات سياسيه يي، مساوات مدنیه يي ترك ايتمه يه
مجبور قاليوردى . بناءً عليه اوروپاكارى حكومت مشروطه يه
و داع ايتمك . تبهه دولت آره سنده اختلاف جنس و ديندن
اختلاف و ضميمه اجتماعيه دن نشأت ايله رك اوتهدنبرى موجود
اولان منافرت و ضديتك آرتماسنه و بونك نتيجه سي اولمق
اوزرده ، قيام و عصيانلرك چوغلاماسنه ، اوروپاده توركلركه
عداوتك شدتلمه سنه قاتلامق اقتضا ايديوردى [۱]... فى الحقيقه
اويله ده اولدى .

*
*
*

عرقه اوزه برينه مستقر بر تورك مليت سياسيه سي حصوله
كتيرمك فكري پك يكيدر . كرك شمدى يه قدر عثمانلى دولتنده
كر كسه كلوب كچن ديكر تورك دولتلىرينك هيچ بريسنده بو
فكرك موجود اولديغنى ظن ايتيورم . جنكيز و مونغوللرك
طرفيكر مورخى لئون قاهون ، او بيوك تورك خانك بوتون
توركلرى برلشديرمك مقصد عاليسيله آسياني باشدن باشه فتح
ايتديكنى يازييورسه ده بو مدعاسنك تاريخچه تمامى موثوقتي
حقتده برشى ديه م .

تنظيمات و كنج عثمانلىلق حركتلر نده ده ، توركلرى
برلشديرمك فكرينك وارلغنه دائر هيچ بر نشانه راست كلمم .
بيلمم مرحوم و فيق پاشا لهجه سييله ، صاف توركجه يازمق

[۱] مقصدم ياكش اكلاشيلماسين: عناصر مختلفه ارسنده كي عداوتك
و اوروپا ايله دولت عثمانيه بيننده كي منازعاتك اسباب مختلفه سي وارد ؛
يوقارنده سويلنن سبب، اسباب مختلفه مذكوره دن يالكز برنى تشكيل ايدر .

آرزوسیه بو یوکسک خیال آرقه‌سندنه بر آز اولسون
 دولاشمشمیدر؟ شو محقق که صوگ زماندرده استانبولده
 تورک ملیتی ارزو ایدن بر محفل، سیاسی اولمقدن زیاده علمی
 بر محفل، تشکل ایتدی؛ بو محفلک تشکلنده، عثمانلیلرله آلمانلرک
 مناسبتی آرقه‌سنگ، آلمان لساننه وبا خصوص آلمانلرک علوم
 تاریخیه و لسانیه حقنده کی تدقیقاتنه، تورک کمنجرینک
 آگاه اولمه‌سنگ خیلی تأثیری اولمشر صانیورم. چونکه بو
 کنج محفله فرانسز معقب‌لرنده اولدینی کبی، بعض خفیف
 و déclamatoire ادبیاتدن و سیاسیاتدن زیاده، کتومانه،
 صبورانه، مدققانه اله ایدلمش بر علم متین موجوددر.
 شمس‌الدین سامی، تورکجه شعرلر مؤلف محترمی، نجیب‌عاصم،
 ولد چلبی و حسن تحسین بو محفلک کوزه کوزینن اعضاسی
 اولوب (اقدام) بر درجه‌یه قدر مروج افکارلریدر. حکومت
 حاضره‌نک بو مسئله‌که انی باقاه‌سندن اوله‌جق، که حرکتلری
 یک بطی اولیور [۸].

ممالک عثمانیه‌نک استانبولدن باشقه لرلنده بو فکرک طرفدارلری
 اولوب اولمادینی بیلمیورم. لیکن تورکلک سیاستی ده، طبقی
 اسلام سیاستی کبی عمومیدر؛ حدود عثمانیه ایله محدوددلدر؛
 بناء‌علیه کره‌نک تورکار ایله مسکون دیگر نقاطنده کوز آتمق
 اقمضا ایدر.

[۸] یا کلیمورسه‌م تورک تاریخنک ایکینچی جلدینک نشر اولمسه
 حکومت مساعده ایتدی.

اك چوق توركلاره مسكون روسيه ده، توركلارك برلشمه سي
فكرينك پك مهم بر صورتده وجودينه ذاهيم . هنوز طوغمش
(ايديل ادبياتي) مسلمان اولمقدن زياده توركلر . تضديقات
خارجيه اولماسه بو فكرك سهولته نشو و نمانسه ممالك عثمانيه دن
فضله مساعد محيط، توركلارك اك كثر تلي بولدقلري توركستان
ايله يايق و ايديل حوضه لري اولوردى .

قافقاسيا توركلارنده بو فكر موجود اولسه كرك . آذربايجانه
قافقاسك تاثير فكريسي اولمقله برابر شمالى ايران توركلارينك
نه درجه لره قدر اتحاد اترك طرفدارى اولدقلريني بيلمورم .
نه اولورسه اولسون عرقه مستند بر ملت سياسيه ايجادى
فكرى هنوز پك طور فنده در ، پك آز شايعدر .

— ۲ —

ايمدى بو اوچ سياستدن هانكي سنك نافع و قابل تطبيق
اولديغنى آراشديرم .

نافع ديدك ؛ لىكن كيمه ونهيه نافع ؟

اولاً بوتون انسانته دينه بيلير . بو حالده انسانتك منفعتنه
بخادم مسلك و يا خود مسالك سياسييه ني تعريف ، و صكره او
مسلك و يا مسالكك معين و محدود بر قسم انسانته تطبيقنده
عموم انسانتك مستفيد اوله جفنى اثبات ايلك ، و ده صكره
ذكر اولنان اوچ مسلكدن بر و يا بر قاچنك ، شرائط آنفهي
محتوى اولان مسلك و يا مسالك ايله عينيتنى كوسترمك مقتضيدر .
بو ايسه صانمك شمدى ممكن اولسون ؛ زيرا شرائط مبحوثه ني

احتوا ایدن مسلك ويا مسلك سياسيه يي ، هنوز معارف بشريه بوله مامشدر

بوقاريدى كى اصولى تعقيب اتميو بده ، اوچ مسلكدن بر ويا بر قاچينك عثمانلى ، مسلمان ويا توركاره تطبيقيله عموم انسانيتيه منفعت اثباتنه قالمشلسه اصولك نقايصندن دولايي نتيجه پك چوق خطالى اولور . اكثر امور اجتماعيه و سياسيه ده بو خطا آور اصولك استعمالى اعتماد ايداش ايسده ، حقيقتده بر نوع سفسطه اولديغندن ، واز كچورم .

مسئله يي بر آز تحديد ايدلم ، بر هيات متشكه بشريه ديلم .

ينده پك عمومى بر مسئله چاتورز : معين بر جمعيتك منافعى نهدن عبارتدر ؟ بوكا جواب ويره مدن ، فلان و يا فلان مسلك سياسينك فلان جمعيته فائده لى اولديغى حل اولنه من . معلوم بر جمعيتك منافعك نهدن عبارت اولديغى تمين ايتك بر مسئله سياسيه در ، يعنى « سياست » دنيلن و هنوز موضوع و اصولى قطعى اوله رق تقرر ايدمه ين نا تمام بر علمك مسائل مهمه سندن بريدر . علم سياستك مسائل حقنده ، اصول تعليل و استقراء طرفدارلى آره سنده هنوز مناقشه و نزاع بر دوامدر :

« برنجيلردير لركه قواعد سياسيه صرف فكريدر (Idéal) قواعد « مذكوره طبقى رياضيه نك معارفه لرى كى پشينجه (à priori) « وضع اولنور : رجال حكومت اشبو قواعدى ، معمارك « هندسه قواعدى تطبيقى كى ، جمعيته تطبيقه مكلفدر . ايكنجيلر

« ایسه ، جمعیتلر اطاعت ایتدکلری قواعدی فی ذاته احتوا
 « ایدوب ، نما و تکامللری ایله اظهار ایلرلر ؛ بو جهتله
 « علم سیاست ، فعالیت بشریه بر غایه خیالی تعییندن صرف نظر
 « ایلمکمزین، وقایعدن قوانین تاریخیه واجتماعیه چیقارمیه ، محیط،
 « احوال ، اوهام و احتراصاتی کوزدن قاچیرمامیه چالیشمیلدر ،
 « دیرلر . [*] » علم سیاستک اصولنده اولان بو اختلاف ، اوکا
 متعلق مسائلكده اکثریسنده بر صورت قطعیه حل بولمیه مانع
 اولیور . جمعیات بشریه نك منافع حقیقیه لری ، علوم اجتماعیه
 منتسبینهجه پك چوق مباحثاتی دعوت ایتدیکی حالد هه نوز تقرر
 ایده هه مش مسائلدندر .

بوعدم تقرر ایله برابر ، هر جمعیت کندی منافعنی استیصال
 امیدیله بالفعل تحول دائمی حالنده در ، یعنی سالف الذکر مسئله
 اجتماعیه ، عملی اوله رق هر زمان هر محله دن اولمقده در . بو تحول
 دائمی انساننده منفعت دیه فعله کتیریلن شیء حیانددر . حیات ایسه
 قوتله دائم اولدیغندن ، حیاتک وارانی قوتک وجودینی ایجاب
 ایدر . دیمک اولیور که هر جمعیت منفعتنی حیاتده ، یعنی اکتساب
 و تزید قوتده بولیور . بو جهتله جمعیتلر آره سنده ، کائاتک
 وارلق پشنده طولاشان بتون عناصری آره سنده اولدینی کبی بر
 جدال دائمی کوریلدیور . بزده بو صورت حلی قبول ایتمک
 مجبوریتنده یز : هر جمعیتک منفعتی وارلغنده ، بناءً علیه قوتلی
 اولمقده در .

[*] Liard : « Logique » — Méthode des sciences
 morales, - page 185 .

لكن هانكى جمعيتك منقته چالشملى ز ؟ - بو سؤلك منطقي بر جوابى ويريله مز . فى الحقيقه نهدن توركلر ويا مسلمانلر منقته خدمت ايدلمده ، مثلا اسلاولر ويا اورتودوقسلر فائدهسى ايچون اوغراشميه لم ؟ . باخصوص بر جمعيتك منقته ، اكثر حالاتده ، ديكر بريسنك ضرريله قائم اولديغندن ، هانكى بر سبب معقوله استنادايدرك بشريتك بر قسمنه ضرر ويرمكده حقلى اولديغىمى كوستره بيليرز ؟ . .

بو سؤاله جوابى آنجق ميل طبيعيمز ، تعبير ديكرله عقلمزك هنوز تحليل ايدمه مديكى ، حق ويره مديكى حسمز اعطا ايدمه بيلير : بن عثمانلى و مسلمان بر توركم ؛ بناءً عليه دولت عثمانيه ، اسلاميت وبتون توركلر منقته خدمت ايتك ايتيورم . لكن سياسى ، دينى و نسبى اولان بو اوج جمعيتك منافى مشتركيدير ، يعنى بريسنك قوتلنمىسى ، ديكرلرينك ده قوتلنمىسى موجب اولورمى ؟ دولت عثمانيه نك منقته ، عموم مسلمانلر ك و توركلر ك منافعنه مغاير دكل در ؛ زيرا تبعهسى اولان مسلمان و توركلر اولنك قوتلنمىسىله قوتلنمش ديمك اولديغى كى ، سائر مسلمان و توركلر دىخى بر قوت الظهر بولمش اولورلر .

فقط اسلامك منقته ، دولت عثمانيه نك و توركلر ك منافعنه تماماً توافق ايتمز ؛ زيرا اسلامك اكتساب قوت ايتسى تبعه عثمانيه دن بر قسمنك (غير مسلم اولانلرينك) نهايت ضياعنى و بو جهتله دولت عثمانيه نك هيات حاضره سنده كى قوتلننن بر پارچه سنك يوق اولسنى موجب اوله جفى كى ، توركلر ك مسلم وغير

مسلم اختلاف دینیسیمله بولمسنه و بناء علیہ قوتسزلتمسنه سبب اولور [*].

تورککلک منفعته کلنجه ، اودنه دولت عثمانیه نکه ونهده اسلامک منفعته بسبتون اویغون کلهمز، زیرا جمعیت اسلامیه بی تورک و غیر تورک قسملرینه بولهرک ضعیفلتیر ، بونک تیججه سی اولهرق ، تبعه عثمانیه نکه مسلمانلری آرمسنهده نفاق صالوب دولت علیهنک قوتسزلتمسنی موجب اولور .

بونکچوندرکه هر اوچ جمعیه منسوب برشخص دولت عثمانیه منفعته چالیشمیلدر . لکن عثمانلی دولتک منفعتی . یهی اکتساب قوت ایتمسی ، شمدییه قدر موجود اولوب بحمزمک موضوعنی تشکیل ایدن اوج طرز سیاسیمده هانکیسنی تعقیبدهدر؟ و بونلردن هانکیسی ممالک عثمانیهده قابل تطبیقدر ؟

— ۳ —

عثمانلی ملتی تشکیلی ، ممالک عثمانیه بی شیمدیکی حدودلریله محافظه ایچون یکانه چاره در . فقط عثمانلی دولتک حقیقی قونی شکل حاضر جغرافیسنی محافظه ایتمکده میدر ؟ . .

عثمانلی ملتک حدودی حالنده ، ادیان واجناس مختلفیه منسوب تبعه دولتدن ، سربستی ومساوات حقوق اوزرینه مؤسس برملت مختلطه حاصل اوله جق ، بونلر صرف وطن (عثمانلی مملکتی) وملت (عثمانلی ملتی) فکریله برلشهرک حیات دینییه وقومیهدن منبعث اختلافات ومنازعات قالمیه جق و بو

[*] غیر مسلم تورکار پک آز اولدیغندن بوسوک محذور اهمیتسزدر .

اثناده روملر . ارمنيئر كچي توركلر ، صربلرده ارييه جك . . . دولت عثمانيه نك مؤسسلى اولان عثمانلى توركلرى ، آنجق ايلك سركرده لرى عثمان بلك نامنى وطن و ملتة عطف ايتك . وبالخاصة آنالرينك ، بابالرينك همتلريله وجوده كلن ايمراطور . لنگ دها زياده پارچه لمدىغنى كورمك فوآند معنويه سيله اكنفا ايديه جكلر . . . بلكه عثمانلى نامندن ده مهجور قاله جقلر : اكثر تى اسكى ملل محكومدن (مسلم وغير مسلم) تركب ايتمش بوسربست دولته اكثر تيك آرزوسيله ، اسكى محكوميتى كوسترن عثمانلى نامى بيله اورته دن قالديريله جق ! . . .

مع مافيه عثمانلى توركلرى اوزون برماضيدن برى اجرا ايتدكلرى حاكيت تأثيريله ، بلكه محدود براسقبالده مملكت اوزرنده كى نفوذ ماديلرينى ادامه ايديه بيليرلر ؛ لكن خاصه عطالتك امور اجنعا يده كى بوتجلىسى خصوصات سائره طبعيه ده اولديغى كچي پك آز سورر .

عثمانلى ملتته بولنه جق بالعموم مسلمانلره كلنجه : اكثر تى تشكيل ايديه جكلرى جهتله ، مملكتك اداره سنده بتون قواى حاكيتك اونر الله كچمى و بناء عليه معنا و مادة عنصر اسلا . مك اشبو هيت مختلفه ده الكچوق مستفيد اولسى اقتضا ايدر كچي كورينير سده ، بواسفاده يى تصورله برابر عثمانلى ملتته دينى اختلافك فالقمامش ، حقيقى بر مساواتك وجود بولمامش ، عناصر مختلفه نك جدأ ارييه مش اولديغنى دوشونمش اوليورز . . .

ملت عثمانیه نك حدوشنده او كاداخل اوله جق تورك و مسلمانلر ك نفوذ و قوتلری آرتیه جق ديمك، دولت عثمانیه نك قوتی اكسیله. جك ديمك دكدر ؛ حالبوكه اصل مسئله منر ، دولتلك قوتنده ایدی. بوقوت البته آرتیه جقدر؛ منتظم، صیقى، خلاصه موده دهكى برتعبیر ایله Bloc تشكيل ایدن برملت اهالیسی اختلاف و منازعات دائمه حالنده بولنوب، تحلل ایتمكده اولان بر دولت فوضاویه دن (Anarhique) شهه سزدها قوتلیدر .

لكن اصلی مهم مسئله مختلف جنس و دینه منسوب اولوب شمى یه قدر بربرلیله نزاع وجدال دن هیچ خالی قالمایان عناصرك، شمیدین صكره ، ترکیب و مزجی نمکن اولوب اولمه مقدمه در. بوقاریده کوریلدی که بو باده کی تجربه موفقیتمز لکله خنام بولشدی. بعدما موفقیتم قابل اولوب اولمادیغنی آ کلامق ایچون، تجربه سابقه نك عدم موفقیتمی اسبابی، بر تفصیل کوزدن کچیره لم :

۱ — بو ترکب و امتزاجی مسلمانلر و بالخاصه عثمانلی تورکلری ایسته میوردی؛ زیرا التی یوز ییللق حاکمیتلری حقوقاً ایته جك و بونجه ییللر محکوم کورمه آلیشمدقلری رعایا ایله مساوات درجه سنه ایسه جکلردی . بونک الیقین و اکمادی بر نتیجه سی اوله رق، اوزمانه قدر عادتانا انحصاره آلدقلری مأمورلغه و عسکرلکه رعایای ده اشتراك ایستیرمك، تعبیردیگرله بالنسبه آزمشکل واقوام ناچلیه جه (Aristocratique) شرفلی ظن اولنان برسی یرینه مألوف اولمدقلری و حتی حقیر کوردکلری صنایع و تجارتیه سلوک ایلک لازمکه جکدی .

۲ — اسلام ایستمیوردی؛ زیرا سالککریک منافع حقیقیه۔
 لرینی پک مادی وبشری بر نقطه نظر دن کوزه تن بوقوتلی دین ،
 مسلم وغیر مسلمک تماماً مساوات حقوقنی قبول ایتمیور ، دائماً
 زمیلری ایکنجی قدمه ده براقیوردی . سربستی به کلنجه: اسلام
 ازهر جهت ادیان سائرک الکریتپرووری اولمقه برابر ، دین
 بولنسی حیثیتیه منشائی فوق البشر اولدیغندن ، حقایق مطلقه دن
 عبارت اساس وقواعددن خارج هر قاعده نی صراط مستقیمه
 مغایر کوره چک و بناءً علیه بشرک استحصال سعادتنی مقصدیله
 حریت تامه افکار و وجدانی ده قبول ایده میه چکدی .

۳ — تبعه غیر مسلمه ده ایستمیوردی ؛ زیرا جمله سنک
 صوک زمان لرده کی ترقیلریله شعشه لندی ریلن ماضیلری ، استقلاللری ،
 حکومتلری واردی . مسلمانلر وبالخاصه ترکلر او استقلاللی بتیرمش ،
 او حکومتلری محو ایتمشدی . عثمانلی حاکمیتی آلتنده ایسه ،
 ادالترینه نظراً ، اکثریا عدالت دکل ظلم ، مساوات دکل حقارت ،
 راحت دکل عذاب کورمشلردی ، ماللری ، حتی حیثیت
 و ناموسلری بیله بعضاً بعضاً پامال ایدلشدی . . .

اون طقوزنجی عصر میلادی ، بر طرفدن بونلره ماضیلرینی ،
 حاللرینی ، حقلرینی ، ملیتلرینی او کوردی ؛ دیگر طرفدن ده
 حاکملرینی ، دولت عثمانیه نی ضعیفلتندی . بر درجه ده که محکوم
 آرقداشلرندن بعضلری استقلال بیله قرانه بیلیدی .
 بو آره لق ضعیفلنمش حاکملری مجبوراً فقط دائماً مترددانه
 دست مخادتی اوزاندیلر ، حاکمیتی آره ده تقسیم ایتمک ، حقوقی

برلشدیرمك ایستدیلر. بصر بصیرتلی ا اکثریتله حا کلمر ککندن. آچیق بولنان بوقوتلمش محکوملر، اوزادیلان اللردن بعضیلری. پك صمیمی و صادق اولدیغنی رعنا بیلمکله برابر، اشبو سیاست جدیدده غریبک تأثیرینی، دولت عثمانیه وجوونده فوآند ذاتیلرینی کورهن بعض دول غریبه نك اجباراتیده کوزدن قاچیرمدیلر ...

بلکه بعضیلرینك منافی، ملت عثمانیه نك تشکلنده ایدی، لکن اوندرده صفوق عقللرندن زیاده هیجانله کلن حسلیینه تابع اولیورلردی. هیچ بریسی، اما هیچ بریسی استقلال ماضیلرینك جلادی قیاس ایتدکلری بر قوم ایله برابر، اونکله قاریشهرق، اریبهرك برملت جدیده حصوله کتیرمیه راضی دکلدی .

ع — عثمانلینرك عدو اکبری روسیه ایله، اونك خادم و پیشدارلری اولان بالقان حکومات صغیره سی ایستیموردی؛ زیرا روسیه بوغازلرد، اناطولی و عراقه، استانبول و بالقانلره، أرض مقدسه مالک اولق، بویه جه سیاسی، اقتصادی، ملی و دینی مقاصدینه اریشمک پشنده ایدی. بوغازلری آلدله ایتمکله دونمسانسه قره دکیز کبی محفوظ و بیوک برلمان استحصال ایدمک، بین الملل اک مهم تجارت یوللرندن معدود بحر سفیده سربستهجه چیقه جق، و صکره او محکم پوصودن ایستدیکی زمان آتیه رق زماننرك هندکار بانلریله اونلرك محافظلری اولان انکلیر سفائن تجاریه و حربیه سنه تعرض ایله قرالیت متحده نك اک زنکلین